

A. Roland Holst

Verzamelde Poëzie van A. Roland Holst mist een gedicht

Voor de derde maal is een editie verschenen der *Verzamelde Gedichten* respectievelijk *Poëzie* van A. Roland Holst. De vraag is wat er mee te doen. Natuurlijk moet er vergeleken worden tussen de nieuwe editie en de eerdere uitgaven. Maar verder? Een pleidooi misschien voor het prachtige werk van deze dichter? Het lijkt water naar de zee dragen. Want al zegt een 'titel' op zich niet veel, met Roland Holst's kwalifikatie als de prins onzer dichters is meer aangeduid dan het aristokratische karakter van zijn poëzie. Er is evenzeer mee te kennen gegeven dat hij alom beschouwd wordt als een der groten onder de grote dichters die deze eeuw in Nederland naar voren zijn gekomen.

Daarbij valt dan te denken aan, wat mij betreft, Gorter, Leopold, Achterberg, Ida Gerhardt en misschien Pierre Kemp en Dèr Mouw. In elk geval hoort Roland Holst in deze reeks op een der eerste plaatsen te staan. Alleen de vraag naar het waarom kan op verschillende manieren beantwoord worden. De een zal kiezen voor het mythische werk, een ander voor de poëzie waarin de mythe een minder grote rol speelt, al komen beide aspecten niet zelden naast elkaar voor. En altijd zijn er die toon, die klankkleur, dat ritme die de gedichten van Roland Holst hun volstrekt persoonlijke, altijd herkenbare karakter geven.

Op deze dingen zal hier verder niet uitvoerig worden ingegaan, al komen ze wellicht zijdelings nog ter sprake. De reden om aldus te handelen is, behalve in de vergelijking der edities, te vinden in enkele bijkomstigheden die interessant genoemd kunnen worden. Daarover hieronder meer. Eerst nu iets over de verschillende edities. De eerste, een tweedelige als onderdeel van het viertal boeken dat toen het *Verzamelde Werk* bevatte, verscheen bij de samenwerkende uitgevers A. A. M. Stols en C. A. J. van Dishoeck bij wie de dichter gedebuteerd had en van wie hij tot zijn verwondering ook nog een honorarium ontving. Jaar van verschijnen der eerste editie

was 1948, de aanleiding lag in Roland Holst's zestigste verjaardag. Hij is blijven schrijven zodat duidelijk is dat de eerste *Verzamelde Gedichten* al heel spoedig aanvulling behoeften.

Pas in 1971 was het zover. Bert Bakker senior nam het initiatief en werkte op zijn beurt ook weer met Van Dishoeck samen. Het resultaat daarvan was de ééndelige dundruk bundel *Verzamelde Gedichten* met de tot en met 1968 verschenen afzonderlijke bundels en met ongebundelde „*Verspreide gedichten*”. A. F. Ruitenberg-de Wit, de bezorgster, legde „*Verantwoording*” voor haar werk af waartoe ook behoorde de samenstelling van een index met de beginregels van alle opgenomen gedichten.

Dit laatste voorbeeld heeft de redactie van de derde editie jammer genoeg niet gevolgd. Daar staat tegenover dat de twee, door G. A. van Oorschot uitgegeven delen *Poëzie* - twee delen *Proza* komen nog - een veel uitvoeriger ahangsel bevat. Onder meer treft men in deze „*Aantekeningen*” gegevens aan over verschillen tussen opeenvolgende drukken en over de vindplaatsen van bepaalde gedichten die nooit gebundeld zijn. De „*Verantwoording*” laat zien waar de drie bezorgers - W. J. van den Akker, L. H. Mosheuvel en A. L. Söteman - naar gestreefd hebben. Hun belangrijkste doelstelling was het publiceren van „alle gedichten (...) die ooit in welke vorm dan ook openbaar gemaakt zijn, voorzover ze achterhaalbaar zijn gebleken.” Bij dat achterhalen werd niet alleen gezocht naar gedrukte teksten maar tevens naar „in steen gebeitelde”. Terecht, dit laatste, want Roland Holst was een meester in het schrijven van zogenaamde gelegenheidsteksten die hij veelal boven de aktualiteit uit wist te tillen.

In welk aantal de bezorgers vergeten of onbekend geworden gedichten hebben weten te achterhalen kan ik niet beoordelen. Wel viel vast te stellen dat zij in elk geval één over het hoofd gezien hebben. Het draagt de titel „*Idealisten*”. Een „onderwerp” dat Roland Holst nog enkele malen geïnspireerd heeft. In 1942 tot het in bundel *Tegen de wereld* (1947) opgenomen „*Sociale idealisten*”: *Zij weten vast en zeker hoe alles goed zal gaan.*

Zij laten bed en beker leeg en vergeten staan. Door droge lippen drukken zij zich glashelder uit. Hun droom kan niet mislukken: Vooruitgang is hun bruid.

Ik zie, waar ze op een rij staan als eieren in hun rek, Verlaine aan hen voorbijgaan, momplend, door een poel drek.

Het gedicht „*Een idealist*” stond eerst in het tijdschrift *Maatstaf* (1965-1966) en werd een jaar later opgenomen in de bundel *Uitersten*:

Hij eet geen vlees; hij drinkt geen wijn; hij is zijn eigen breidel. Hij is wat hij, blijkbaar, moet zijn: edel en ijdel.

Tussen de beide genoemde jaartallen ligt 1961. In dat jaar en wel in het kerstnummer van 'wijlen' de *Friese Koerier* was één pagina gevuld met gedichten in handschrift. Het ging om niet eerder gepubliceerde poëzie van Tiny Mulder, Sonja Prins, Adriaan Morriën en van A. Roland Holst die „*Idealisten*” afstond. Een blijkens zijn begeleidend briefje (Bergen N.H.-24-XI-'61) „kort geleden ontstaan” gedicht „dat nog niet gepubliceerd werd”. Dat gedicht wordt hier thans nogmaals in handschrift gedrukt. Mede ten gerieve van de drie bezorgers der derde editie van des dichters *Verzamelde Poëzie*.

Dat drietal is bij zijn werk in alle gevallen uitgegaan van de eerste druk der achtereenvolgende bundels. Aan de inhoud daarvan zijn nu toegevoegd de ongebundelde gedichten in volgorde van verschijnen en voorts de vertalingen in en uit het Nederlands voorzover nog niet gebundeld. Zonder meer zal duidelijk zijn dat de derde editie heel wat meer bevat dan de voorgaande. Mede doordat de dichter voor hij, 88 jaar oud, in 1976 overleed in dat jaar en in 1970 nog nieuwe bundels had gepubliceerd.

Een editie met „wetenschappelijke status” heeft de bezorgers niet voor ogen gestaan. Zij streefden naar een uitgave „voor allen die belang stellen in het werk van A. Roland Holst” en wilden als zodanig een „betrouwbaar uitgangspunt bieden voor een nadere bestudering” van diens werk. De spelling is con-

D. S. Hovinga

sequent gemoderniseerd en geüniformeerd. Het zal hooguit kenners opvallen, denk ik. Te meer omdat er één uitzondering op de regel is gemaakt. De naamvals-n, die voor de dichter „niet louter spellingskwestie” was omdat daarbij ook de klank voor hem een rol speelde, is gehandhaafd in overeenstemming met de testamentaire wilsbeschikking van de schrijver.

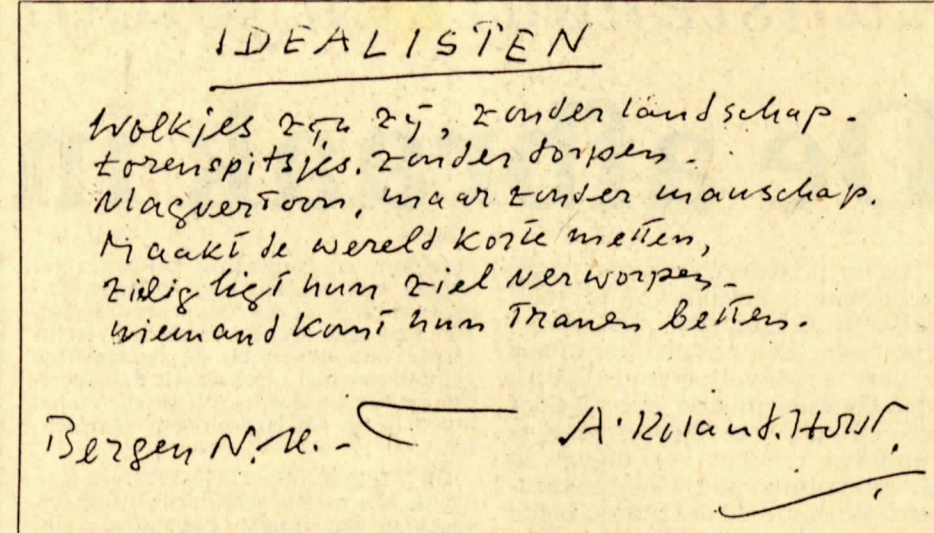
De twee met veel zorg, ook typografisch, tot stand gebrachte boeken doorbladerend - enkele avonden achtereen zeer intensief want op zoek naar „*Idealisten*” - kwam ik andermaal sterk onder de indruk van de verscheidenheid en poëtische kracht der vele honderden gedichten. Over dit deel van zijn werk schreef Roland Holst in 1942 enkele veelzeggende regels die te vinden zijn in het gedicht „*De twee deuren*”:

Ik blijf erbij, mijn hele leven: er deugt geen woord of 't is vanuit alleenzijn met mijzelf geschreven.

In het tweede deel vooral zijn daarvan wonderlijk veel schitterende illustraties te vinden. Van dat nog immer levendige en spitse en geestige duel op het kwatrijn met Simon Vestdijk onder de titel *Swordplay - Wordplay* tot niet te overtreffen herdenkingsgedichten over Achterberg, Vestdijk, Marsman en Slauerhoff. En daarnaast is er nog heel veel meer. Een gedicht „*Aan prinses Beatrix*”, een ander („*Slotsom*”) voor Jeanne Bieruma Oosting en ... Laat ik maar ophouden, aan het opsommen zou nauwelijks een eind komen. Beter kan dan nog een kort gedicht van Roland Holst over zichzelf overgeschreven worden - „*Wie weet?*”:

Weldra leg ik mijn pen voor altijd neer en staar naar wie ik was en ben en blijf tot aan de baar. Al hoop ik dat mijn taal mij overleeft, wie weet loopt een te lang verhaal dood in oud lief en leed.

Afwisseling is af en toe goed of zelfs noodzakelijk. Vandaar dat ik, in de periode dat Roland Holst aandacht kreeg, een heel andere dichtbundel eens ging bekijken: *Bloaren aan de levensboom* van de nu 73-jarige Oldambster dichter D. S. Hovinga. Een royaal samengestel-

de verzamelbundel - oplage, schrik niet, 400 exemplaren ... - van een man die, net als Simon van Wattum, in zijn streektaal poëzie van zulk een kwaliteit weet te schrijven dat hij zich gemakkelijk kan meten met dichters uit „*Holland*” die als grote talenten worden gepousseerd of zich daarvoor zonder protesten kunnen uitgeven.

De forse bundel bevat niet minder dan dertien afdelingen, van „*Gedichten van de boerderij*” tot „*Epiloog: De merel*” en daartussen onder meer „*Ernst en humor*”, „*Grepen oet de Edda*” en „*n Mytisch sprookje in 12 dailen - Gerda's wintersloop*”. Niet alles is even overtuigend; er zijn te veel variaties op een zelfde thema. Maar de ernst waarmee Hovinga naar poëzie zoekt en die allerminst zelden weet te vinden en te verwoorden, is onmiskenbaar. En wat hij met zijn wel eens weerbarstig genoemde streektaal weet te bereiken is af en toe schitterend. „*Meiklaidje*” bijvoorbeeld maakt hem tot een Groningse Guido Gezelle:

*Mooi kou! Mooi kou!
Het gait van strip, strap, stroal.
De emmer is hoast vol.
Mooi kou! Mooi kou!*

Er is een bijzonder motief om in dit stuk Hovinga naar voren te halen: de afdeling „*Vertoalde Gedichten / Vertoalde gezangen*”. Daarin staan vertalingen van onder anderen Slauerhoff, Goethe, Theodor Storm en niet minder dan vijf opvallend knappe en overtuigende vertalingen van evenveel gedichten van A. Roland Holst: „*Dit eiland / Dit aailand*”; „*Belijdenis van de stilte / Belijdenis van de stilte*” (het laatste gedicht van deze cyclus); „*De Vagebond / Omswinder*” en „*Van een kind / Van 'n kind*” I en II.

Twee ervan, ter vergelijking en ter opsporing der (kleine) verschillen eerst en daarna ter bewondering van wat Hovinga wist te bereiken, volgen hier. Eerst de beide versies van „*Dit eiland-Dit aailand*”:

Hoe zijn wij hier geland, waartoe... vanwaar...? ligt ergens aan het strand dat vreemde schip nog klaar? en als het anker is gelicht, naar waar... naar waar?

Stil, sluit de deuren dicht... bemin elkaar...

Hou bin wie hier belaad? Waartou? Waarheen? Ligt aargens oan het strand Dat vrumde schip domt weer? En den Mit 't anker licht, Waarhen? Waarhen?

Stil, dout de deuren dicht, Leeft naar de tiden: Mag 'n ander lieden...

En dan nu nog „*De vagebond / Omswinder*”: *Zij wikken en wegen hun geld en hun god, en kanten zich tegen mijn vluchtiger lot omdat ik mijn handen en ogen leeg door hunne landen omdroeg, en zweeg in hun geschillen, en ging als blind om der eenzame wille van sterren en wind.*

*Ze wikken en wegen
Heur geld en heur God,
En keren zok tegen
Mien vluchtiger lot,
Omdat 'k mien hannen
En ogen leeg
Deur heur lannen
Omdroug en zweeg
In heur verschillen,
En gong as blind,
Om de ainzoame wille
Van steerns en wind...*

Mie dunkt, dij Hovinga kin d'r wat van!

RUDI BOLTENDAL

(A. ROLAND HOLST - *Verzamelde Werk - Poëzie I en II*. Uitgave: G. A. van Oorschot, Amsterdam; gebonden, de beide delen samen tellen 1375 blz. dundruk, aantekeningen en inhoud meegerekend; per stel f 120. D. S. HOVINGA - *Bloaren aan de levensboom*. Uitgave: Stabo/All. Round, Groningen. De bundel maakt deel uit van de reeks Nedersaksische Schriften; paperback, 261 blz. f 18,90.)